

TRISTAN CARA CIRIŠKA HRONIKA 1915-1919

anarhija/ blok 45
PORODIČNA BIBLIOTEKA

Tristan Tzara
CIRIŠKA HRONIKA 1915-1919.
1920.

„Chronique Zurichoise“, *Dada Almanach*, ed. Richard Huelsenbeck, Erich Reiss Verlag, Berlin, 1920, str. 10-29.

Preveo i priredio Aleksa Goljanin, 2015.

aleksa.goljanin@gmail.com
<http://anarhija-blok45.net>

ZAJEDNIČKA ARHIVA
<http://anarhisticka-biblioteka.net>

CIRIŠKA HRONIKA

1915–1919.

**„Reč je rođena niko ne zna kako DADA
DADA zakleli smo se na prijateljstvo
na novu transmutaciju koja ne znači
ništa i koja je bila najmoćniji protest,
najintenzivnija oružana afirmacija
spasenja sloboda psovka misa borba
brzina molitva smirenost privatna ge-
rila negacija i čokolada očajnika.“ —**

Tristan Cara, *Ciriška hronika*, 1920.

Tristan Tzara, „Chronique Zurichoise“, *Dada Almanach*, ed. Richard Huelsenbeck, Erich Reiss Verlag, Berlin, 1920, str. 10–29. Eng., „Zurich Chronicle“, *The Dada Painters and Poets: an Anthology*, ed. Robert Motherwell, 1981 (1951), str. 235–242; *Dada Almanac*, Atlas Press 1993, str. 15–34. Prevod je urađen na osnovu engleske i originalne francuske verzije, sa svim odstupanjima ove druge od povezanog izlaganja, pravopisa, itd.

Originalno izdanje: *The International Dada Archive*, <http://sdrc.lib.uiowa.edu/dada/da/>

1915. — Novembar

Izložba Arpa, van Resa (Otto van Rees) i madam van Res (Adya van Rees) u *Galerie Tanner* — glasine o novim ljudima primećenim u novinama — i otkrivaju samo kristalnojednostavnimetalni svet – ni umetnost ni slikarstvo (kritičarski hor: „Šta sad?“ Ekskluzivna konstipacija) svet prozirnostilinijepreciznosti izvode salto pred sigurnom istinom sledi briljantan uspeh.¹

¹ Sudbonosna izložba („apstraktne“ kolaži, vezovi i tapiserije), za Arpa, Sofi Tojber, Caru i Marsela Janka. Arp upoznaje Sofi, a izložbu posećuju Cara i Janko, studenti iz Rumunije, koji se upoznaju sa Arpom. Kada je Janko, u januaru 1916, u novinama video poziv za saradnju, koji je objavio Hugo Bal, ispred *Kabarea Volter* (tada još *Künstlerkneipe Voltaire*, Umetnički bar Volter), odmah se odazvao i, na Balov predlog, tamo doveo i svoje prijatelje: „Kada je (Bal) saznao da sam slikar, odmah mi je predložio da se uključim u njegov projekat i rekao mi da pozovem svoje prijatelje. I tako sam doveo Arpa, svog velikog prijatelja, i Caru, svog malog druškana. Prvi pakt o prijateljstvu sklopili smo iste večeri i tako je započeo naš zajednički rad.“ Marcel Janco, „Dada créatur“, 1957, prevod, „Kreativna dada“, anarhija/ blok 45, 2015. I Arp se u nekoliko navrata osvrtao na tu izložbu iz 1915, za čiji je katalog napisao i programski uvod, koji je, nezavisno od ostalih protagonisti prvo bitne dade, jasno najavljuvao novu orientaciju (videti izbor njegovih tekstova, iz Porodične biblioteke; na primer, „Dadaland: Cirih 1915–1920“, iz 1948, i „Putokazi“, iz 1950). (Sve napomene: AG.)

1916. — Februar

U najmračnijoj ulici u senci arhitektonskih rebara, gde možete sresti najdiskretnije detektive između crvenih uličnih fenjera — ROĐENJE — rođenje KABAREA VOLTER (5. II 1916) — plakati Slodkog (Marcel Slodki ili Slodky), duborezi, žena i kompanija, srčani mišić KABAREA Volter i bolovi. Crveni fenjeri, Balov (Hugo Ball) uvod na barskom klaviru „pod mostovima Pariza“² Cara na licu mesta naglas prevodi nekoliko pesama, madam Henings (Emmy Hennings) — tišina, muzika — deklaracija — Kraj. Na zidovima: van Res i Arp, Pikaso i Egeling (Viking Eggeling), Segal (Arthur Segal) i Janko (Marcel Janco), Slodki, Nadelman (Elie Nadelman), obojeni papići, uspon NOVE UMETNOSTI, apstraktna umetnost i futurističke geografske mape-poeme: Marinetti (Filippo Tommaso Marinetti), Kandulo (Francesco Cangiullo), Buci (Paolo Buzzi); *Kabare Volter*, muzika, pesma, recitacije svake večeri — ljudi — nova umetnost najveća umetnost za narod — van Hodis (Jakob van Hoddis), Ben (Gottfried Benn), Tres (Josef Tress) — balalajke³ — rusko veče francusko veče — pojavljuju se jedinstveni likovi, recituju ili se ubijaju, dolaze i odlaze, ljudi se raduju, viču, kosmopolitska mešavina Boga i bordela, kristal i najdeblja žena na svetu:

„pod mostovima Pariza“

26. februar

DOLAZI HILZENBEK! (Richard Huelsenbeck)

pan! pan! pa-ta-pan!

Bez kontradikcije sa originalnim parfemom.

² „Sous les ponts de Paris“, popularna pesma iz 1913 (Vincent Scotto i Jean Rodor).

³ Nastup ruskih emigranata, druge večeri, 6. II 1916, sa orkestrom od dvadesetak balalajki.

Gala veče — simultana poema na tri jezika⁴, protestna buka crnačke muzike (*Hoosenlatz Ho osenlatz*)⁵ Barski klavir čarobna lampa demonstracija najnovije saopštenje!! izmišljeni dijalog!! DADA!! poslednja novost!!! buržoaska sinkopa, BRUITISTIČKA muzika, najnoviji krik, Carina pesma ples protest — veliki bubanj — crveni fenjer, policaci — pesme kubističke slike pesme za razglednice Kabare Volter — Carina patentirana simultana poema *Ho osenlatz* i van Hodis Hilzenbek *Ho osenlatz* vrtlog Arp-dvokorak reklama alkoholna isparenja dižu se ka zvonicima (šapatom: arogancija) pauza madam Henings, Jankova deklaracija, transatlantska umetnost = ljudi se raduju zvezda projektovana preko kubističkog plesa s praporima.

1916. — Jun

Objavlјivanje (časopisa-antologije) *Cabaret Voltaire*

Cena: 2 franka.

Štampa: J. Hojberger (Heuberger)*

*) Rasprodato.

Saradnici: Apoliner (Guillaume Apollinaire), Pikaso, Modigliani, Arp, Cara, van Hodis, Hilzenbek, Kandinski, Marinetti, Kandulo, van Res, Slodki, Bal, Henings, Janko (Marcel Janco), Sandrar (Blaise Cendrars), itd. Dijalog DaDada dada dadadada novi život — donosi jednu simultanu poemu; mesožderski kritičari smeštaju nas platoski u vrtoglavu kuću prezrele genijalnosti. Sprečite upalu slepog creva u sunđeru svoje utro-

⁴ „L'Amiral cherche une maison à louer“ (Admiral traži kuću za iznajmljivanje), simultana poema koju su Cara, Hilzenbek i Janko izveli 30. III 1916 (na francuskom, nemačkom i engleskom). Obavljena u časopisu *Cabaret Voltaire*, 1916, str. 6–7.

⁵ Poštupalica iz Hilzenbekove „pesme“, mala modifikacija reči „hosenlatz“, poklopca u visini genitalija, na nemačkim tradicionalnim kožnim bermudama, lederhozama (lederhose) – ili „nakurnjak“ (nakitnjak), kao kod Rablea.

be. „Primetio sam da su se napadi proredili, a ko želi da ostane mlad, neka izbegava reumatizam.“

Termalna golfska misterija

Kabare je trajao šest meseci, svake noći bacali smo tritonus⁶ grotesknog boga lepote svakom gledaocu pravo u lice, i taj vetar nije bio blag — savest mnogih beše uzdrmana — opšti metež i solarna lavina — vitalnost i mirni kutak nadomak mudrosti ili ludila — ko može reći gde je granica? — mlade kćeri polako odlaze i gorčina se gnezdi u stomaku porodičnog čoveka. Reč je rođena niko ne zna kako DADA DADA zakleli smo se na prijateljstvo na novu transmutaciju koja ne znači ništa i koja je bila najmoćniji protest, najintenzivnija oružana afirmacija spasenja sloboda psovka misa borba brzina molitva smirenost privatna gerila negacija i čokolada očajnika.

1916. — 14. jul

Po prvi put, na celom svetu.

Sala Vag (Salle zur Waag)

PRVO DADAISTIČKO VEĆE

(Muzika, ples, teorije, manifesti, poeme, slike, kostimi, maske)

Pred zbijenom gomilom, Carin manifest, mi hoćemo mi hoćemo mi hoćemo da pišamo u različitim bojama, Hilzenbekov manifest, Balov manifest⁷, Arpova „Deklaracija“, Jankove

⁶ U muzici, povиšena kvarta, „đavolji akord“ ili „đavolji interval“, u zoologiji (le triton), vodenjak, vrsta vodozemca.

⁷ Hugo Ball, *Eröffnungs-Manifest*, 1. Dada-Abend, Zürich, 14. Juli 1916. Prvi dadaistički manifest, za koji je Bal u svom dnevniku napisao: „Manifest koji sam pročitao na prvoj javnoj dada večeri (u Dvorani Vag) bio je jedva prikriveni raskid s prijateljima. I oni su to tako doživeli. Da li se zna za još neki manifest, nekog upravo osnovanog pokreta, koji odbacuje sam taj pokret, pred njegovim sledbenicima? A to je ono što se dogodilo. Ako su

„moje slike“, Hojserove „originalne kompozicije“ (Hans Heussen), pseći lavež i disekcija Paname na klaviru u pratinji klavira i kej — čitanje poeme na sav glas — vika i komešanje u sali, prvi red odobrava drugi red kaže da ne razume ostatak čuti, ko je najjači, donose veliki bubenj, Hilzenbek protiv njih 200, *Hosenlatz* naglašen veoma velikim bubnjem i vrlo malim praporcima na levoj nozi — ljudi protestuju viču razbijaju prozore ubijaju jedni druge tuča policija prekid.

Nastavak boksa: kubistički ples, Jankovi kostimi, svako nosi veliki bubenj na glavi, buka, crnačka muzika (trabatgea bonoooboo oo ooooo) 5 književnih eksperimenata: ispred zavesi, Cara u fraku, mrtav ozbiljan pred zverima, objašnjava novu estetiku: gimnastičku poemu, koncert samoglasnika, bruitističku poemu, staticku poemu hemijski aranžman ideja, Biribum biribum vo zvižduće u krug (Hilzenbek), pesma samoglasnika *a a ò, i e o, a i ï*, novo tumačenje subjektivnog ludila arterija ples srca usred požara i akrobacije gledalaca. Opet povici, veliki bubenj, klavir i nemoćni topovi, cepanje kartonskih kostima publike pada u porođajnu groznicu prrrrekid. Novine nezadovoljne simultanom poemom za 4 glasa + simultani doprinos 300 beznadežnih idiota.

1916. — Jul

Po prvi put:

EDICIJA DADA (Collection DADA)

se stvari iscrpele, ne mogu više da se bavim time. Takav sam po prirodi; nema svrhe da pokušavam da to promenim.“ (Hugo Ball, *Die Flucht aus der Zeit*, 1927, beleška od 06. VIII 1916, str. 103 izdanja iz 1946.) Naime, Bal se povukao već posle čuvene večeri od 23. VI 1916, kada je na sceni *Kabarea Volter* izveo svoju „zvučnu poemu“ *Karawane*, u kartonskom kostimu „magičnog biskupa“. Bal će se još jednom vratiti među dadaiste, početkom 1917, kada je zajedno s Carom otvorio *Galeriju Dada*, da bi onda, krajem jula 1917, konačno raskinuo s dadom.

(patentirani koktel)

Upravo izašlo:

Tristan Cara: „Prva nebeska avantura g. Aspirina“. (La Première aventure céleste de M. Antipyrine)

S duborezima u boji M. Janka.

Cena: 2 franka.*

Lečenje impotencije besplatno na zahtev.

*) *Pokret Dada* (Mouvement Dada), Zürich, Seehof, Schiffflände 28.

1916. — Septembar

„FANTASTIČNE MOLITVE“ (Phantastische Gebete)

Stihovi Riharda Hilzenbeka

sa 7 Arpovih duboreza

Edicija DADA

Cirih*

*) rasprodato.

„indigo indigo tramvaj vreća za spavanje vaške i buve indigo
indigai umbaliska bumm DADAI“

„brrs pffi početak Abrr rpppi počinje početak početak“

1916. — Oktobar

SCHALABEN SCHALOMAI SCHALAMEZOMAI

Rihard Hilzenbek (zbirka pesama)

S Arpovim crtežima,

Edicija DADA.*

Neprevaziđeno sredstvo za toaletu vaših beba! Ilustrovano!

*) rasprodato.

1917. — Januar-februar

Galerija KORAJ, Banhofstrase, Cirih (Galerie Corray, Bahnhofstrasse 19)

Prva izložba DADE.

Van Res, Arp, Janko, Černer (Johann Wilhelm von Tschärner), madam van Res, Liti (Oscar Lüthy), Rihter (Hans Richter), Helbig (Walter Helbig), crnačka umetnost, briljantan uspeh: nova umetnost. Cara drži tri predavanja: 1. o kubizmu, 2. o staroj i novoj umetnosti, 3. o današnjoj umetnosti. Veliki Rihterov plakat, Jankov plakat. Nekoliko vremešnih Engleskih marljivo hvataju beleške.

1917. — 17. mart

GALERIJA DADA (prethodno Galerie Corray)

Direktori: Cara, Bal. Uvodno predavanje, 17. mart.

Prva izložba: Kampendok (Heinrich Campendonk), Kandinski, Kle, Mense (Carlo Mense), itd.

1917. — 23. mart

Svečano otvaranje

GALERIJE DADA

Cirih, Banhofstrase 19.

Crveni fenjeri madraci društvena senzacija klavir: Hojser, Perote (Suzanne Perrottet), recitacije: Henings, A. Erenštajn (Albert Ehrenstein), Cara, Bal, ples: gdice Tojber (Sophie Tauber) (kostimi Arp), Valter (Klara Valter)⁸, itd., itd. Veliko kružno i magično kretanje slavlja sa 400 osoba.

21. marta, 28. marta, 4. aprila i svake srede:

Obilazak galerije

⁸ Pogrešno navedena kao C. Wallter. Jedna od balerina iz Labanove škole.

sa L. H. Najcelom (Lucien H. Neitzel), Arpom, Tristanom Carom.

Predavanja:

- 24. mart: Cara: Ekspresionizam i apstraktna umetnost
- 31. mart: Dr V. Jolos (Waldemar Jollos): Paul Kle
- 7. april: Bal: Kandinski
- 28. mart: Cara: o novoj umetnosti

14. april

Druga priredba u Galeriji Dada:

(sa strane) Žari, Marineti, Apoliner, van Hodis, Sandrar, Kandinski

Veče grupe *Sturm*.⁹

Hojser, Bal, Glauzer (Friedrich Glauser),¹⁰ Cara, Šulcberger (Marcel H. S. Sulzberger), A. Erenštajn, Henings, itd.

CRNAČKA MUZIKA I PLES

uz podršku gđica Žane Rigo (Jeanne Rigaud) i Maje Kruzeč (Maya Chrusecz),¹¹ s Jankovim maskama.

Premijera:

Sfinga i strašilo

O. Kokoške.¹²

⁹ Program u stvari nije imao nikakve veze sa berlinskim časopisom i galerijom *Der Sturm* već se održavao uporedo s gostujućom izložbom grupe *Sturm*, u istoj galeriji.

¹⁰ Frédéric Clauer ili Friedrich Glauser (1896–1938), švajcarski pesnik i novelista.

¹¹ Jedna od balerina iz škole Rudolfa fon Labana (von Laban, 1879–1958), pionira modernog plesa, i Carina devojka. Transkripcija njenog prezimena možda nije tačna; bila je iz Slovačke, a u nekim izvorima se navodi i kao Maja Kruscek (Krušček).

¹² Oskar Kokoschka (1886–1980), *Sphinx und Strohmann* (1907–1913).

(vertikalno, likovi iz komada) Firdusi, g. Kaučuk, Anima, Smrt

Ovo izvođenje je odredilo ulogu našeg teatra, koji je režiju prepustio suptilnim idejama eksplozivnog vetra, scenario publici, a vidljivi dekor grotesknim rekvizitima: DADAISTIČKI teaTAR. Iznad svega, maske i revolverski efekti, efigija režise- ra. Bravo & BUM BUM!

9–30. april

Druga IZLOŽBA u GALERIJI dada:

Bloh (Albert Bloch), Bauman (Fritz Baumann), Maks Ernst (Max Ernst), Fajninger (Lyonel Feininger), Kandinski, Paul Kle, Kokoška, itd., itd.

28. april

VEĆE NOVE UMETNOSTI

Cara: *Hladno svetlo* (Froid lumière), simultana poema, sa 7 osoba.

Glauzer: pesme.

CRNAČKA MUZIKA I PLES

Janko: slike

Gospodica Perote: ples na muziku Labana, Šenberga (Arnold Schoenberg), itd. Bal, Henings, itd.

F. (Ferdinand) Hardekopf čita svoja dela.

ITD.

Publika počinje da se prilagođava i da proređuje eksplozije izborne imbecilnosti,¹³ svako otkriva lične sklonosti i polaže svoje nade u novi duh, u procesu nastanka, „Dadu“.

¹³ U originalu, „les explosions d'imbécilité élective“, aluzija na Geteov roman „Izborno srodstvo“ (*Die Wahlverwandtschaften*, 1809).

2–29. maj

TREĆA IZLOŽBA U GALERIJI DADA

Učestvuju: Arp, Bauman, Đ. de Kiriko (Giorgio de Chirico), Helbig, Janko, P. Kle, O. Liti, A. Make (August Macke), Modigliani, E. Prampolini (Enrico Prampolini), van Res, madam van Res, fon Rebaj (Hilla von Rebay), H. Rihter, A. Segal, Slodki, J. fon Čarner, itd.

DEČJI CRTEŽI
CRNAČKE SKULPTURE
Vezovi
Reljefi

1917. — 12. maj

Galerija Dada
Veče
STARE I NOVE UMETNOSTI DADE

A. Spa (Alberto Spaïni): od Jakopona da Todija (Jacopone da Todij) do Frančeska Meriana (Francesco Meriano) i Marije D'Areco;¹⁴ Hojserova muzika, u izvođenju autora; Arp: stihovi, odlomci iz Bemea (Jakob Böhme) – „Opis hladnog“.

CRNAČKE PESME

U prevodu i izvođenju Tristana Care (Aranda, Ewe, Bassoutos, Kinga, Loritja, Baronga),¹⁵ Henings, Janka, Bala, itd. Egidijus

¹⁴ U sadržaju *Dada Almanaha*, pogrešno navedena kao Mario D'Arezzo. Reč je o italijanskoj pesnikinji i prevoditeljki, Mariji Timpanaro Cardini (Maria Timpanaro Cardini 1890–1978, inače rođena u Areku, po kojem je izabrala pesnički pseudonim), s kojom se Tristan Cara upoznao 1917, u Napulju, i kasnije je proglašio za jednu od „predsednica (Presidentessa) dade“.

¹⁵ Nazivi nekih australijskih (Aranda) i afričkih naroda (ostali), kako su navedeni u originalu.

Albertinus (Aegidius Albertinus, 1560–1620), „Narenhacova Pesma žaba“ (Narrenhatz' Gesang der Frösche).

Glad publike za mešavinom instinkтивne refleksije i žestokog ritma bambule,¹⁶ koju smo uspeli da izazovemo, primorala nas je na još jedno izvođenje.

19. maj

REPRIZA VEČERI
O STAROJ I NOVOJ UMETNOSTI

25. maj

VEČE HANSA HOJSERA. AUTORSKE KOMPOZICIJE.
KLAVIR. PESMA. HARMONIJUM. RECITACIJA: gđica K. Wulf (Käthe Wulff).

1. jun

Galerija Dada odlazi na neograničeni odmor.

1917. — Jul

Lansiranje
Tajanstvene kreacije!
čarobnog revolvera!
POKRETA DADA (Mouvement Dada)

1917. — Jul

Upravo izašlo
DADA 1
revija za umetnost i književnost*

Arp, Liti, Moskardeli (Nicola Moscardelli), Savinio (Alberto), Janko, Cara, Meriano (Francesco). Mudrost traži predah u

¹⁶ *Bamboula*, afrički bubanj i vrsta plesa.

terapeutskoj umetnosti, posle dugog maltretiranja: neurastenija stranica, termometri slikara zvanih Uzvišeni.

^{*)} Redovno izdanje: rasprodato. Luksuzno izdanje: 8 franaka. *Pokret Dada* (Mouvement Dada), Zürich, Seehof, Schiffflände 28.

1917. — Decembar

DADA 2

Cena: 2 franka.*

Saradnici: van Res, Arp, Delone (Robert Delaunay), Kandinski, Marija D'Areco, Kiriko, P. A. Biro (Pierre Albert-Birot), D. Kantareli (Gino Cantarelli), itd., itd.

^{*)} Redovno izdanje: rasprodato. Luksuzno izdanje: 8 franaka. *Pokret Dada* (Mouvement Dada), Zürich, Seehof, Schiffflände 28.

1918. — Jul

Upravo objavljeno:

tristan cara: 25 pesama (Vingt-cinq poèmes)

arp: 10 duboreza

edicija dada

CENA: 3 franka.*

^{*)} *Pokret Dada* (Mouvement Dada), Zürich, Seehof, Schiffflände 28.

1918. — 23. jul

Sala Majze (Salle zur Meise)

VEĆE TRISTANA CARE

Manifest, antiteza teza antifilozofija, DadA, DADA, DADA, daDa spontanost dadaističko gađenje dadaistički SMEH pesma smirenost tuga i dijareja je osećanje rat poslovi poetski element paklena elisa ekonomski duh *jemenfoutisme*¹⁷ nacionalna himna

¹⁷ Od izraza „Je m'en fous“ (ž-mon-fu), „baš me briga (za sve)“.

plakati za javne kuće nosači istovareni na binu, divljački ispad protiv razređivanja akademске inteligencije, itd.¹⁸

Septembar 1918.

Galerija Wolfsberg (Wolfsberg)

Izložba Arpa, Rihtera, Makouča (Gordon Mallet McCouch), Baumana, Janka, itd.

1918. — Decembar

DADA 3¹⁹

Cena: 1.50 franaka*

Luksuzno izdanje: 20 franaka

Oslobodeni poredak slobodno traga za ograničenim rotacionim kretanjem „Ne želim ni da znam da li je pre mene bilo ljudi“ živeo Dekart²⁰ živeo Pikabija (Francis Picabia), antislikar upravo pristigao iz Njujorka velika sentimentalna mašina šah živeo dada Čuang Ce prvi dadaista dole melodija dole budućnost — saradnici, Reverdi (Pierre Reverdy), Raimondi (Luciano), Hardekopf, Hilzenbek, Pikabija, Prampolini, Biro, Supo (Philippe Soupault), Arp, Segal, Sbarbaro (Camillo), Janko, Rihter, Derme (Paul Dermée), Uidobro (Vicente Huidobro), Savinio, Cara. Uništavajmo budimo dobri napravimo novu silu teže NE = DA Dada ne zna-

¹⁸ Cara prvi put javno čita svoj *Manifest 1918*.

¹⁹ Prelomni, istorijski broj časopisa *Dada*, koji je, između ostalog, doneo i konačnu verziju *Manifesta 1918*, sigurno najuticajnijeg dadaističkog teksta te vrste, koji je naročito snažno odjeknuo u Parizu. Saradnja i prepiska s grupom oko časopisa *Littérature* (Breton, Supo, Elijar, Aragon) već je bila uspostavljena, ali taj manifest je bio glavni razlog zašto su Pikabija i pariski dadaisti, od tog trenutka, uporno zvali Caru da im se pridruži.

²⁰ Prethodni citat, istaknut na koricama *Dada 3*, Cara je uporno pripisivao Dekartu, još od studentskih dana, iako ovaj nikada nije izjavio ništa slično.

či ništa život Ko? katalog insekata (Arpovi duborezi) svaka stranica spasenje svako oko salto mortale dole kubizam i futurizam svaka rečenica prasak automobilske sirene mešajmo mešajmo prijatelji i braćo buržujska salata u lavoru večnosti je bljutava i ja mrzim zdrav razum.

Na ovom mestu interveniše (pozdrav!)
Novissima danzatrice (Naša najnovija plesačica)

Dr V. Zerner (Walter Serner)
 ATRAKCIJA!

koji je dobro uočio i zgnječio vaške između moždanih membrana grofova dobrote.

Ali mehanizam okreće
 okreće okreće nokturalne bedekere (vodiče) istorije
 struže zube časova
 kružite gospodo
 buka razbija farmaceutske zagonetke.

^{*)} *Pokret Dada* (Mouvement Dada), Zürich, Seehof, Schiffände 28.

1918. — 31. decembar

Arp:

stubovi opruženih nogu fenomen od kartona ples krater gramofon smenjivanje svetlosti usred tame koktel iznenađenja za ljubavnike i napredak kuće fokstrota (saradnici) Flake, Wigman (Mary Wigman, rođ. Marie Wiegmann), Kruzeč, Tojber, ludilo u centimetrima problematično i vidljivo ogorčenje

prva slobodna vežba iz
 dadaističke spontanosti
 u boji
 i
 svakome njegov drveni konjić.

1919. — Januar

Izložba Pikabije, Arpa, Đakometija (Augusto Giacometti), Bauma, Riklina (Franz Ricklin ili Riklin), itd.
 u KUNSTHAUSU²¹

1919. — 16. januar

KUNSTHAUS
 Carino predavanje „O APSTRAKTNOJ UMETNOSTI“
 (Sur l'art abstrait)

sa dijapositivima, koji prikazuju profesore kako raspoređuju nepojmljivo u fioke pune kvadrata prženih u ulju ubice aplauza dobre volje i objašnjavaju bumbum, onaj pravi, zbog manjka pejzaža na slikama šeširi-ribe iskaču iz svojih ramova. Spora infuzija bakterija u hladne vene.

1919. — Februar

Upravo izašlo
 (Edicija Pokreta Dada)
 (časopis) 391
 Cena 2 fr.*

putujući časopis (Njujork-Barcelona) Gabrijela Manifest Dade Bife (Gabrièle ili Gabrielle Buffet-Picabia) Alis Baji (Alice Bailly), večni Arp će prikazati korenje drveća iz Venecije, Pikabija, PIKABIJA, *The Blind Man*²², Ribmon-Desenj (Georges Ribemont-Dessaignes), Cara, Dišan (Marcel Duchamp), itd.

^{*)} *Pokret Dada* (Mouvement Dada), Zürich, Seehof, Schiffände 28.

²¹ Kunsthau Zürich, ciriški Muzej savremeni umetnosti, osnovan 1910. Danas najvažnija i najveća umetnička institucija u Cirihu, sa velikom zbirkom dadaističkih radova i dokumenata.

²² *The Blind Man*, časopis koji su 1917, u Njujorku, objavili Anri-Pjer Roše (Henri-Pierre Roché), Marsel Dišan i Beatris Vud (Beatrice Wood).

1919. — 9. april

Non PLUS ultra

NON PLUS ULTRA

Sala Kaufloften (Salle Kaufleuten)

Deveto VEĆE DadE²³

Režiser večeri: V. ZERNER

Krotitelj akrobata: CARA

znaci raspetog nestrpljenja izmaglica sumnje varniči strepenja je iskezila svoje očnjake z nedelje pre predstave a novinske reklame širile su akutnu zarazu po celoj zemlji.

1500 ljudi je ispunilo salu koja je već nabubrila od buke bambula.²⁴

Evo Egelinga koji povezuje zid i more i ukazuje nam na pravu putanju slikarstva budućnosti²⁵, a Suzana Perote igra na muziku Erika Satija (+ recitacije), muzička ironija nemuzike *jem'enfoutiste*, luckasto derište na čudesnim merdevinama PO-KRETA DADA. Ali, tu je sada i gđica Vulf (nadljudska maska 1/2 % § ?), da bi naglasila prisustvo Hilzenbeka i njegovih pesama. Smeh (početak) bombona stvara utisak da kroz mozgove svih 1500 gledalaca prolazi jedna nit. A kada se na zamračenoj pozornici pojavi 20 ljudi koji recituju simultanu poemu T. Care, „MUŠKA GROZNICA“ (La fièvre du mâle) skandal

²³ Zapravo, osmo i poslednje veče dade u Cirihu (8. *Dada soirée*, Saal zur Kaufleuten, 9. IV 1919).

²⁴ „... la salle qui *bout* déjà dans la *boue* des *bamboulas*.“ Još jedan primer kako se u automatskim sekvencama reči često nižu više po melodiji ili zvuku nego po smislu; u originalu, naglasak je na slogu „bu“, u rečima „bout“, „boue“, „bamboulas“. U prevodu je „boue“ – blato – zamenjeno sa „buka“, iz istih razloga.

²⁵ Viking Egeling (Eggeling) je održao predavanje „O apstraktnoj umetnosti“, ili, kako se ponegde navodi, „O elementarnom oblikovanju i apstraktnoj umetnosti“; u programu za to veče, najavljeno kao „Über abstrakte Kunst“.

poprima zastrašujuće razmere u sali se formiraju ostrva spontanosti koja prate umnožavaju i naglašavaju moći gest urlika i simultane orkestracije. Zov krvi. Revolt prošlosti, obrazovanja. „Grozničavi fijaker i 4 jetka i jeziva pucnja u kasarni.²⁶ Pod mostovima Pariza. Usred amonijačne oluje Alis Baji i Augusto Đakometi poklanjaju autoru jednu ešarpu.

Rihter, elegantan i pakostan. ZA protiv i sa DADOM²⁷, dadaistički pogled na dada telegrafiju, dada mentalitet, itd. dada. dada dada. Arp lansira pumpu oblaka ispod džinovskog ovala, pali gumu, piramidalni šporet za izreke, blistave ili blatnjave, u kožnim vrećama. Na pozornicu stupa Zerner da bi predstavio svoj

dadaistički MANIFEST

a „kraljica jeste fotelja i pas jeste viseća ležaljka“²⁸ podiže vrlog razjarenog uragana sirene zvižduke pesmu bombardovanja započinje prava bitka, pola publike aplaudira, nezadovoljnici usisavaju salu u pluća nervi se tope mišići poskakuju Zerner izvodi uvredljive gestove, podbada skandal u guzicu (surovost koja zavrće šiju) P r e k i d.

²⁶ Fraza iz Carine simultane poeme. Opet jedna potpuno besmislena sekvenca, koja na francuskom zvuči komično, zbog nizanja nekih „graktavih“ reči: „Fiacre (izgovara se fiakr) fiévreux (fiervo) et 4 (katr) craquements (krakmon) âcres (akr) et macabres (makabr) dans la baraque (barak).“

²⁷ Naslov Rihterovog manifesta, koji na nemačkom glasi nešto drugačije: „Gegen Ohne Für Dada“ (Protiv bez i sa Dadom).

²⁸ Iz Zernerovog manifesta, *Letzte Lockerung* (Poslednje opuštanje), 1918. Postoji i duže izdanje iz 1920 (Paul Steegemann Verlag, Hannover), kao i verzija iz 1927, *Letzte Lockerung. Ein Handbrevier für Hochstapler und solche die es werden wollen*, ali iz koje su uklonjene sve reference na dadu. Ta verzija je prevedena kao *Posljednje opuštanje: priručnik za hohštaplere i one koji to žele biti*, Modo, Zagreb, 2009; prevela i priredila Mirjana Stančić.

Polomljene stolice prasak projektila željeni efekat strašan i instinkтиван.

CRNI KAKADU, ples (5 osoba), sa gđicom Vulf, cevi koje plešu, prizivaju bezglave pitekantropuse, publika se guši od besa. Ravnoteža intenziteta počinje da se nagnje ka bini. Umesto recitovanja svojih pesama, Zerner polaže buket cveća ispod nogu krojačke lutke. Cara sprečen da pročita svoju DADISTIČKU PROKALAMCIJU (Proclamation sans prétention) delirijum u sali, glas koji se kida između svećnika, progresivno divljačko ludilo mami smeh i drskost. Repriza poslednje predstave. Novi ples sa 6 ogromnih i zapanjujućih maski. Kraj. Dada je uspela da uspostavi kolo apsolutno nesvesnog u sali koja je zaboravila granice obrazovanja utemeljenog na predrasudama, koja je osetila potres NOVOG.

Konačna pobeda dade.²⁹

²⁹ Bilo je to sigurno najburnije veče dade, o kojem se kasnije mnogo pričalo. Nije sasvim jasno zašto je baš Zernerov manifest izazvao tako žestoku reakciju, ali atmosfera je bila napeta od samog početka, a uvrede i pretnje iz publike pratile su čak i neke umerenije tačke programa. Zernerov nastup je označio početak opšte pometnje, Cara je bio sprečen da pročita svoj manifest, program je bio prekinut, ali onda ipak nastavljen i nekako priveden kraju. U svojoj istoriji dade (*Dada, Kunst und Antikunst*, 1964), Hans Richter se priseća kako na kraju večeri nigde nisu mogli da pronađu Cara: „Za vreme dugog prekida, koji je usledio posle drugog dela, dok je sala još bila u potpunoj pometnji, potražili smo Caru, za koga smo mislili da ga je publika rastrgla na komade. I zaista, nigde ga nije bilo. Posle se ispostavilo da nije ni bio u sali. Na kraju smo ga pronašli u jednom restoranu, gde je mirno i zadovoljno prebrojavao pazar od prodaje ulaznica. Mislim da smo tada sakupili 1.200 franka, što je bila najveća suma koju je dada ikada videla. Dadu su 'isprǎšili'... ali to je ipak bila njena pobeda“ (str. 80 eng. izdanja, Hans Richter, *Dada, Art and Anti-Art*, 1965).

1919. — Maj

Najnovije izdanje

ANTOLOGIJA DADE
(DADA 4–5)³⁰

Cena: 4 franka.

Luksuzno izdanje: 20 franaka.*

Petarda budilnik Pikabija, električna baterija Pikabija Cara kalendar koji zvoni 3 laka komada Koktoa beleška o poeziji babica Globus³¹ Dakometi Reverdi 199 Globus Džumbus Radige (Raymond Radiguet) trougao katastrofa p. a. Biro Hausmanove najnovije čarolije (Raoul Hausmann) TNT Arp Aa 24 Arp u odeljku sa asfodelom prepucijum sove taskiste Ž. Ribmona-Desenja nasumične reči u službi sveštenice MADAM Gabrijele Bife jezerce dada dobija priloge Andrea Bretona pešadinac (fantassin) Kiriko pravi dadaističku statuu u punoj dužini Luj Aragon izmišlja ulice F. Supo (Philippe Soupault) Egeling Rijter lepa ptica bubanj Hilzenbek, Hardekopfov u punom sjaju i Zerner-SERNER-ser servira telegram Umetnost je mrtva, itd.

³⁰ U ovom izdanju pojavila se i prva verzija „Ciriške hronike“ (Chronique Zurich), ali svedena na par pasusa. Počinjala je rečenicom: „govno se rodilo Cirih u siru — ali ljudi imaju svoju umetnost to je lepo čak i teorije strahuje se od eksplozije...“, itd. Nastavak se sastoјao od fragmentarnih osvrta na događaje iz perioda 1915–1919, koji se nalaze i u ovoj dužoj verziji, iz 1920. Ovo izdanje revije *Dada* bilo je kulminacija dotadašnje saradnje s pariskim dadaistima, kojima će se Cara pridružiti već u januaru 1920.

³¹ Možda aluzija na *Dada globus* (Dadaglobe), veliku internacionalnu antologiju dade koju je Cara planirao posle *Dada* br. 4–5 (takođe nазван kao „antologija“), ali koja se nikada nije pojavila – sve do 2016, kada izlazi *Dadaglobe Reconstructed* (Kunsthaus Zürich, Scheidegger & Spiess), posvećena toj Carinoj zamisli i najvećim delom zasnovana na materijalu koji je uspeo da sakupi.

Uvodimo različite boje za uživanje u transhromatskoj neuvravnoteženosti i prenosni cirkuski velodrom kamufliranih senzacija štrikamo antiumetnost pišanje čiste hrabrosti zabavna raznolikost uz pratnju najnovijih kosmopolitskih vibracija.

^{*}) Pokret Dada (Mouvement Dada), Zürich, Seehof, Schiffände 28.

1919. — Jun

Lažni duel Arp + Cara na Rehalpu (Cirih) s pištoljima uperenim na istu stranu³² publika pozvana na proslavu privatne plavičaste pobede.

1919. — Oktobar

Upravo izašlo:

CELTVEG (ZELTWEG)³³

Dadaisti su stigli!

Cena: 2 fr.*

Saradnici: O. Flake (Otto Flake), Hilzenbek, Kristijan Šad (Christian Schad), Zerner, Arp, Cara, Đakometti, Bauman, Helbig, Egeling, Rihter, Vagts (Alfred), Tojber, Vigman, Šviters (Kurth Schwitters), itd.

Dadaisti su stigli!!

Neodadizam Pažnja čuvajte se džeparoša *very much È pericoloso* (mnogo opasno).

Tr. Cara

³² Izmišljeni dvoboj, o kojem su dadaisti obavestili preko trideset švajcarskih i stranih novina, da bi neke to prenеле kao verodostojnu informaciju (2. VII 1919).

³³ Jedna od poslednjih publikacija ciriske dade, nazvana po ulici u kojoj su Arp i Sofi Tojber dugo imali atelje.

Do 15. oktobra, pojavilo se 8.590 članaka o dadi, u novinama i časopisima iz: Barselone, Sankt Galena, Njujorka, Rapersvila, Berlina, Varšave, Manhajma, Praga, Roršaha, Beča, Bordoa, Hamburga, Bolonje, Nirnberga, Šo-de-Fona, Kolmara, Jašija (Moldavija), Barija, Kopenhagena, Bukurešta, Ženeve, Bostona, Frankfurta, Budimpešte, Madrida, Ciriha, Liona, Bazela, Osla (Christiania), Berna, Napulja, Kelna, Sevilje, Minhena, Rima, Horgena, Pariza, Efretikona, Berna (ponavljanje), Londona, Inzbruка, Amsterdama, Santa Kruza, Lajpciga, Lozane, Kemnica, Roterdama, Brisela, Drezdena, Santjaga, Stokholma, Hanovera, Firence, Karlsruea, Venecije, Vašingtona, itd., itd.³⁴

^{*}) Pokret Dada (Mouvement Dada), Zürich, Seehof, Schiffände 28.

³⁴ Podatak od 8.590 članaka je verovatno nasumičan, ali prikaza je zaista bilo mnogo, a Cara je vremenom sakupio ogromnu zbirku dokumenata, radova i članaka o dadi, iz brojnih evropskih i svetskih publikacija, čime se bavio još od 1916. Opet, spisak gradova je verovatno nepotpun, budući da čak ni Cara, sa svim svojim kontaktima i intenzivnom prepiskom s pojedincima i redakcijama iz Evrope i Amerike, nije mogao da registruje sve odjeke dade u tom periodu.

CHRONIQUE ZURICHOISE 1915—1919

par Tristan TZARA.

■ 1915 — Novembre. Exposition Arp van Rees Mme van Rees, à la Galerie Tanner — grande rumeur des hommes nouveaux voient en papier — et ne voient qu'un monde de cristal-simplicitémental — ni art ni peinture (Coeur des critiques: "Quoi faire?") Constitution exclusive un monde de transparence! précision fait des cultbes pour une certaine sagesse prévue brillante.

■ 1916 — février. Dans la plus obscure rue sous l'ombre des côtes architecturales, où l'on trouve des délectifs discrets parmi les lanternes rouges — NAISSANCE — naissance du CABARET VOLTAIRE — affiche de Slodky, bois, femme & Cie, muscles du cœur CABARET Voltaire et des douleurs. Lampes rouges, ouverture piano Ball lit Tipperary piano „sous les ponts de paris“ Tzara traduit vite quelques poèmes pour les lire, Mme Hennings — silence, musique — déclaration — Fin. Sur les murs: van Rees et Arp, Picasso et Eggerling, Segal & Janco, Slodky, Nadelmann, couleurs papiers, ascendance ART NOUVEAU, abstrait et des cartes-poèmes géographiques futuristes: Marinetti, Cangiullo, Buzzi; Cabaret Voltaire, chaque soir on joue, on chante on récite — le people 10

— l'art nouveau le plus grand au peuple — van Hoddis, Benn, Treß, — balalaika — soirée russe soirée française, — des personnes en édition unique apparaissent, récitent ou se succèdent, va et vient, la joie du peuple, cris, le mélange cosmopolite de dieU et de bordel, le cristal et la plus grosse femme du monde:

„Sous les ponts de païs.“

■ 26 février — ANNÉE HUELSENBECK

p a n ! p a n ! pa-ta-pa

Sans opposition an parfum initial.

Grande soirée — poème simultané 3 langues, protestation bruit musique nigre / Hoosenlatz Flö osenlatz / piano Typperry Lanterna magica démonstration proclamation déniée!! invention dialogue !! DADA !! dernière nouveauté!!! syncope bourgeoise, musique BRUTISTE, dernier cri, chanson Tzara danse protestations — la grosse caisse — lumière rouge, policiemen — chansons tableaux cubistes cartes postales chanson Cabaret Voltaire → poème simultané breveté Tzara Hoosendatz et van Hoddis Hü ülsenbeck Hoosendatz tourbillon Arp - two-step réclame alcool fument vers les cloches / on chuchote: arrogance / silence Mme Hennings, Janco déclaration, l'art transatlantique == peuple se réjouit étoile projetée sur la danse cubiste en grelots.

11

TRISTAN TZARA: CHRONIQUE ZURICHOISE 1915—1919

■ 1916 — Juin
Publication du
„CABARET VOLTAIRE“
Prix 2 frs.
Imprimerie J. Heuherger^{*)}

Collaborateurs: Apollinaire, Picasso, Modigliani, Arp, Tzara, van Hoddis, Hülsebeck, Kandinsky, Marinetti, Cangiullo, van Rees, Slodky, Ball, Hennings, Janco, Cendras, etc. Dialogue Dada da a dadadadada la vie nouvelle — contient un poème similitude, la critique carnivore nous plaça platoniquement dans la maison des vertiges de génies trop mûrs. Evile l'Appendicitis épouse l'intestin. „J'ai constaté que les attaches venaient de moins en moins et qui veut rester jeune évite les rhumatismes.“

Golf thermal mystère
Le Cabaret a duré 6 mois, chaque soir on entendait le triton du grotesque du dieu du beau dans chaque spectateur, et le vent ne fait pas doux — secoua tant de consciences — le tumulte et l'avache solaire — la vitalité et le coin silencieux près de la sagesse ou de la folie — qui pourrait en préciser les frontières? — lentement s'en allèrent les jeunes-filles et l'amertume plaça son nid dans le

^{*)} épuisé.

venir du père de famille. Un mot fut né, on ne sait pas comment DADA DADA on jura amitié sur la nouvelle transmutation, qui ne signifie rien, et fut la plus formidale protestation, la plus intense affirmation armée du salut liberté juron masse combat vitesse prière tranquillité guérilla privée négation et chocolat du désespérément.

1916 — 14 Juillet. — Pour la première fois dans tout le monde.

Salle zur Waag

I. DADA-SOIRÉE

(Musique, danses, Théories, Manifestes, poèmes, tableaux, costumes, masques)

Devant une foule compacte, Tzara manifeste, nous voulons nous voulons nous voulons pisser en couleurs diverses, Huelsenbeck manifeste, Ball manifesto, Arp Eriäring, Janco meine Bilder, Heusser eigene Kompositionen les chiens hurlent et la dissection du Panama sur piano et tambourade — Poème crié — on crie dans la salle, on se bat, premier rang approuve deuxième rang se déclare incompris le reste crié, qui est plus fort on apporte la grosse caisse, Huelsenbeck contre 200, Hoosendatz au pied gauche — on proteste on crie on casse les vitres on se bat on démolit on se bat la police interruption.

13

1916 — Septembre

„PHANTASTISCHE GEBETE“

Vers von RICHARD HUELSENBECK
mit 7 Holzschnitten von Arp
COLLECTION DADA
Zürich*)

„indigo indigo Trambahn Schafasack Wanz und
Flieh indigo indigai umbaliska bumum DADA“
„brs pfif commenner Abrr rpppi commence
Anfang Anfang“

1916 — Octobre

„SCHALABEN SCHALOMAI SCHALAMEZO MAI“

von RICHARD HUELSENBECK
mit Zeichnungen von Arp
Collection dada *)

... — incomparable pour la toilette des
bêtes! Illustré!
GALERIE CORRAY, Bahnhofstr., Zurich.

I. DADA-AUSSTELLUNG

Van Rees, Arp, Janco, Tschanner, Mme van
Rees, Lüthy, Richter, Helbig, art nègre, Succès écla-
tant: l'art nouveau. Tzara fait 3 conférences:
*) épaisé.

1917 — Janvier — février

Collection dada *)

... — incomparable pour la toilette des
bêtes! Illustré!

GALERIE CORRAY, Bahnhofstr., Zurich.

cocktail brevié
pour la première fois:
COLLECTION DADA
LA PREMIÈRE
AVVENTURE CÉLESTE DE Mr. ANTIPIRINE*

Aventura céleste de M. Janco.
Avec bois colonisés de M. Janco.
Prix: 2 frs.*

L'impuissance est guérie d'une façon franço sur
demande.

*) Mouvement Dada, Zurich Seehof, Schillihölde 28.

14

Reprise du boxe: Danse cubiste costumes de
Janco, chacun sa grosse caisse sur la tête, bruits,
musique nègre / trahagia boutouoooo oo
oooco / 5 expériences littéraires: Tzara en frac ex-
plique devant le rideau, sec sobre pour les animaux,
la nouvelle esthétique: poème gymnastique, concert
de voyelles, poème bruitiste, poème statique
arrangement chimique des notions, Biribum Biribum
saus der Ochs im Kreis herum (Huelsenbeck), poème
de voyelles: a à o, i e o, a ii, nouvelle interprétation
la folie subjective des artères la danse du cœur sur
les incendies et l'acrobatie des spectateurs. De
nouveau cris, la grosse casse, piano et canons
impuissants, on se déchire les costumes de carton le
public se jette dans la fièvre purelle interrompante.
Les journaux incontents poème simultané
à 4 voix + simultané à 300 idiotises définitives.

VIENT DE PARAITRE:

TRISTAN TZARA:

LA PREMIÈRE
AVENTURE CÉLESTE DE Mr. ANTIPIRINE*

Avec bois colonisés de M. Janco.

Prix: 2 frs.*

L'impuissance est guérie d'une façon franço sur
demande.

*) Mouvement Dada, Zurich Seehof, Schillihölde 28.

14

1/cubisme, 2/art ancien et art nouveau, 3/l'art présent.
Grande affiche de Richter, affiche de Janco. Quel-
ques vieilles anglaises prennent soignement des
notes.

1917 — 17 mars

GALERIE DADA
ZÜRICH, BAHNHOFSTR. 19.
Direction: Tzara, Ball. 17 mars, Einleitungs-
worte.
I. Exposition de: Campendonk, Kandinsky, Klec,
Mense etc.

1917 — 23 mars

Eröffnungs-Feier

GALERIE DADA
Lampes rouges matelas sensation mondaine
Piano: Heusser, Perrotet, Récitations:
Hennings, A. Ehrenstein, Tzara, Ball,
Dances: Mlle Taeuber / costumes de Arp /
C. Walter etc. etc. Grand mouvement giratoire et
féérique de 400 personnes en file.

21 mars, 28 mars, 4 avril und jeden
Mittwoch:
Führung durch die Galerie
par L. H. Neitzel, Arp, Tristan Tzara.

16

CONFÉRENCES:

24 mars Tzara: L'expressionisme et l'art abstrait
31 mars Dr. W. Jollot: Paul Klee
7 avril Ball: Kandinsky
28 mars Tzara: sur l'art nouveau

14 avril

II. Veranstaltung der Galerie Dada.
STURM - SOIRÉE
Heusser, Ball, Glauser, Tzara,
Sulzberger, A. Ehrenstein, Hennings etc.

MUSIQUE ET DANSE NÉGRÉS
avec le concours de Mlle Jeanne Rigaud et Maya
Chruszec Masques de Janco.

Première:

„SPHINX UND STROHMANN
von O. Kokoschka.
Firdusi
Kanchoise-
mais
Anima
der Tod

Cette représentation décida le rôle de notre
théâtre, qui passera la régie à l'invention subtile du
vent explosif, le scénario dans la salle, régie visible
et moyens grotesques: le théâtre DADAISTE.
Surtout les masques et les effets de revolver, l'éfigie
du régisseur. Bravo! & Bum bum!

17

9-30 avril
II. EXPOSITION de la GALERIE dada:
Bloch, Baumann, Max Ernst, Feininger, Kandinsky, Paul Klee, Kokoschka etc. etc.

28 avril

SOIREE D'ART NOUVEAU

Tzara: froid Lumière,
poème simultané par 7 personnes.
Glauser: eigene Gedichte,
MUSIQUE ET DANSES NÉGRÉS ■■■■■
Janco: Eugène Bilder.

Mme Perrotet: Musique de Laban, Schönberg etc. Ball, Henning etc.
F. Hardeko pf lit de ses œuvres.
ETC.

Le public s'accommode et rarefie les explosions d'imbécilité électrique, chacun retire ses penchants et plante son espoir dans l'esprit nouveau en formation "Dada".

2-29 mai

III. EXPOSITION DE LA GALERIE DADA

de: Arp, Baumann, G. de Chirico, Helbig, Janco, P. Klee, O. Lüthy, A. Macke, I. Modigliani, E. Prampolini, van Rees, Mme van Rees, von Rebay, H. Richter, A. Segal, Słodkij, J. von Tscharner etc.

18

DESSINS D'ENFANTS
SCULPTURES NÉGRÉS
Broderies Reliefs

1917 - 12 mai

Galerie Dada

Soirées

ALTE UND NEUE KUNST DADA

A. Spa: de Jacopone da Todi à Francesco Meriano et Maria d'Arezzo; musique de Heusser, jouée par l'auteur; Arp: Vers, Bühne — von der Käte Kalifizierung.

Traduits et lis par Tzara / Aranda, Ewe, Bassouts, Kinga, Loritja, Baronga / Henning, Janco, Ball etc. Aegidius Albertinius, Narrenhatz Gesang der Frösche.

L'appétit pour le mélange de recueillement instinctif et de bamboula féroce qu'on réussit à présenter, nous força de donner là.

19 mai

RÉPÉTITION DE LA SOIREE

ALTE UND NEUE KUNST

25 mai — SOIREE H. HEUSSER. EIGENE KOMPOSITION. KLAVIER. GESANG. HARMONIUM. REZITATION: Mlle K. Wulff.
z

19

1 juin — Vacances illuminées de la Galerie Dada.

1917 - Juillet

Création mystérieuse!
revolver magique!
on lance le
MOUVEMENT DADA

1917 - Juillet

Parution de

DADA 1 recueil d'art et de littérature")
Arp, Lüthy, Moscardelli, Savinio, Janco, Tzara, Meriano. Sagesse repos dans l'art médicament, après de longs tracassements: énervasthénie des pages, thermomètres des peintres nommés Les subtils.

1917 - décembre

DADA 2

prix: 2 frs.)
Collaborateurs: van Rees, Arp, Delaunay, Kandinsky, Maria d'Arezzo, Chirico, P. A. Birot, G. Cantarelli etc. etc.

* Edition ordinaire: espagnole, Édition de luxe Frs. 8.—
Mouvement Dada, Zurich, Seehof, Schaffhouse 28.

20

1918 — juillet vient de paraître:

tristan tzara: 25 poèmes
arp: 10 gravures sur bois
collection dada
prix: 3 Frs *)

1918 — 23 juillet

Salle zur Meise

SOIREE TRISTAN TZARA

Manifeste, antithèse thèse antiphilosophie, Dada DADA DADA dada spontanéité dadaïste dégoût dadaïste RIRES poème tranquillité tristesse la diarrhée est aussi un sentiment guerre les affaires élément poétique hélico infernale esprit économique jéménfouisme hymne national affichage pour les bordels on jeté des rouliers sur la scène, des clameurs sauvages fulminent contre la raréfaction de l'intelligence universitaire etc.

Septembre 1918

Galerie Wolfberg
Exposition de Arp, Richter, Mc Couch, Baumann, Janco etc.

*) Mouvement Dada — Zurich, Seehof, Schaffhouse 28.

21

1918 — Décembre

DADA 3

Prix fr. 1.50^e)

Edition de Luxe : 20 frs

libéré l'ondre en liberté recherche de mouvement rotatif contenu „je ne veux même pas savoir si l'y a eu des hommes avant moi“ Vine Descartes vive Picabia, l'anti-peintre arrivé de New-York la grande machine de sentiments échec vive dada Dchouang-Dsi le premier dadaïste à bas la mélodie à bas le futur (Reverdy, Ramondi, Hardenkopf, Huelsenbeck, Picabia, Prampolini, Biroul, Souppault, Arp, Segal, Sbarbaro, Janco, Richter, Dermée, Huidobro, Savinio, Tzara, y ont collaboré). Détruisons soyons sages faisons la nouvelle gravitation NON = OUI Dada ne signifie rien la vie Qui? catalogue d'insectes / les bois de Arp / chaque page une résurrection chaque oeil un salto mortale à bas cubisme et futurisme chaque phrase une troupe d'automobiles mélangeons mélangeons confières la salade bourgeoise dans le bassin l'éternel est insipide et je hais le bon sens.

Ici intervient / saluez! /

{ Novissima d'anzatrice }

Dr. O. Sennet

ATTRACTION/

qui a vu proprement et écrasé les punaises entre les ménanges des combes de la bonté

^{*)} Mouvement Dada, Zurich, Seehof, Schiffhölde 28.

22

TRISTAN TZARA: CHRONIQUE ZURICHOISE 1915—1919

Mais la mécanique tourne tournez tournez Baedeker nocturnes de l'histoire brossez les dents des heures circulez messieurs le bruit casse rébus pharmaceutiques.

1918 — 31 Décembre

Arp

les colonnes des jambes couchées le phénomène en carton danse craire gramophone succession de lumières dans le noir cocktail surprises pour les amoureux et progression fox-trot maison Flake, Wigmann, Chrusecz, Tauber, la folie en centimètres exaspération problématique et visuelle première libre mise en pratique de la spontanéité dadaïste colorisée et

chaque son propre cheval de bataille.

1919 — janvier
Exposition de Picabia, Arp, Giacometti, Baumann, Ricklin etc.
au KUNSTHAUS.

Dr. O. Sennet

ATTRACTION/

qui a vu proprement et écrasé les punaises entre les ménanges des combes de la bonté

dans des tiroirs de carrés cuits à l'huile d'assassin des applaudissements de la Bonne-Volonté et l'explication du Boumboom, le véritable, par le manque de paysage chapeau poisson dans les tableaux s'échappant des cadres. Infusion de lentes bactéries sous les vêtements frioleuses.

1919 — février

Vient de paraître

/ Edition Mouvement Dada /

3 9 1 Prix 2 frs.)
revue en voyage / New-York — Barcelone / Gabrieille Dada Manifeste Buffet Alice Bailly, Arp l'éternel fera une exposition de racines d'arbres de Venise, Picabia, PICABIA, The Blind Man, Ribemont-Dessaignes, Tzara, Duchamp etc.

1919 — 9 Avril

NON PLUS ULTRA
Salle Kaufleuten
9. Dada-Soirée
Metteur en scène: W. SENNER
Dramaturge des acrobates: TZARA

^{*)} Mouvement Dada, Zurich, Seehof, Schiffhölde 28.

24

des signes crucifixe d'impatience brume de soupçons épinelles d'inquiétude montrent leurs dents canines 2 semaines avant le spectacle et la réclame se répandit sur le pays maladie aigüe.

1500 personnes remplirent la salle qui bout déjà dans la boue des bamboulas.

Voilà Eggerling qui relie le mur à la mer et nous dit la ligne propre d'une peinture à venir; et Suzanne Perrotot joue Erik Satie (+ récitations), ironie musicale non-musicale du jeu enfoutiste l'enfant gaga sur la merveille échelle du MOUVEMENT DADA. Mais Mlle Wulff qui paraît surhumaine masque ½ % \$? / pour accentuer la présence de Huelsenbeck et de ses poèmes. Rires (commencement) les bombos font impression un seul fil passe par le cerveau des 1500 spectateurs. Et lorsqu'on ouvre la scène ombragée, devant 20 personnes récitent le poème simulé de Tr. Tzara: "LA FIEVRE DU MALE" le scandale devient menaçant des îles se ferment spontanément dans la salle qui accompagnent et multiplient soulignent le geste puissant de hurlement et l'orchestration simultanée. Signal du sang. Révolte du passé, de l'éducation. „Fiacre fiévreux et 4 crachements acrés et macabres dans la baraque." Sous les ponts de Paris. Dans l'orage ammoniaque une écharpe est apposée à l'auteur par Alice Bailly et August Giacometti.

Richter élégant et malicieux: POUR contre et sans DADA, du point de vue Dada télégraphie et mentalité dada etc. dada, dada dada. Arp lance la une écharpe est apposée à l'auteur par Alice Bailly et August Giacometti.

Richter élégant et malicieux: POUR contre et sans DADA, du point de vue Dada télégraphie et mentalité dada etc. dada, dada dada. Arp lance la une écharpe est apposée à l'auteur par Alice Bailly et August Giacometti.

31

25

pompe de nuages sous l'ovale énorme, brûle le caoutchouc, la pyramide poêle pour les proverbes marécageux ou clairs dans les poches de cuir. Serner prend la parole pour éclairer son

MANIFESTE dadaïste

et voilà, lorsque : "une reine est un fauteuil un chien est un hamac" le déclanchement du tumulte ouragan vertige syrène siffles bombardement chanson la bataille commence aigüe, la moitié de la salle applaudit les protestateurs tiennent la salle dans les poumons des nerfs se liquident les muscles sautent Serner se moque par des gestes, acchiocche le scandale à la boutonnierre / frocoté qui tord le cou / Interruption.

Des chaises arrachées projectiles craquements effet attendu atroce et instinctif.

NOIR CACADOU, Danse (5 personnes) avec Mlle Wulff, les tuyaux dansent la rénovation des pythécinotropes sans tête, asphyxie la rage du public. La balance de l'intensité s'incline vers la scène. Serner présente à la place de ses poèmes un bouquet de fleurs aux pieds d'un mannequin. Tzara empêché de lire la PROCLAMATION DADA la salle en délire, la voix en lambeaux traîne sur les candelabres, folie progressive sauvage tortille le rire et l'audace. Répétition du spectacle antérieur. Nouvelle danse dans 6 masques énormes et éblouissants. Fin. Dada a réussi d'établir le circuit d'inconscience absolue dans la salle qui oublia les frontières de l'éducation

26

cation des préjugés, sentit la commotion du NOUVEAU. Victoire définitive de Dada

1919 — Mai — **DADA** (DU 4-5)

Dernière Nouveauté

Prix: 4 Frs.*

Edition de luxe: 20 Frs.)

Pétards reveil-matin Pi cabia, pile électrique Picabia Tzara calendrier sonnerie 3 pièces faciles Cocteau note sur la poésie sage-femme Globe Giacometti Reverdy 199 Globe Toh-dohdu Radiguet triangle catastrophe P. a. Birot, Hausmann magique dernière nouvelle TNT Arp Aa 24 Arp en sections asphodèle prépuce hibou chauffeur de taxi G. Ribeiro ont Desaignes **—** au hazard des mois en fonction de sadeco Gabrielle Buffet MAM Vivier receveur Poiseau joli tambour Huelsenbeck, splendeurs Hadelopf et Serner-SERNERser serv le cablogramme L'art est mort etc.

Dada **[Louis Aragon]** invente des mues **[Ph. Soupaault]** Eggeling Richter Poiseau joli tambour Huelsenbeck, splendeurs Hadelopf et Serner-SERNERser serv le cablogramme L'art est mort etc.

Inaugure les différentes couleurs pour la joie du déséquilibre transchromatique et le cirque portatif

*¹) Mouvement Dada, Zurich, Seehof, Schiffhalde 28.

27

véodrome de sensations camouflées tricolore anti-art le pissat du courage intégral diversités divertissantes sous la dernière vibration cosmopolite.

1919 — Juin — Duel fictif Arp + Tzara à la Rehalp avec canots mais dans la même direction devant des invités pour célébrer une victoire privée bleusire.

1919 — Octobre —

Vient de paraître:

DER ZELTWEG

Les dadaïstes arrivent! Prix 2 frs.*

Collaborateurs: O. Flake, Huelsenbeck, Christian Schad, Serner, Arp, Tzara, Giacometti, Baumann, Helbig, Eggeling, Richter, Vagts, Taeuber, Wigmann, Schwitters etc.

Les dadaïstes arrivent!!
Le Néo-Dadaïsme Attention aux pick-pockets very much È pericoloso

Tr. Tzara.

Il a paru jusqu'au 15 Oct. 8590 articles sur le dadaïsme dans des journaux et revues de: Barcelone, St. Gallen, New-York, Rapperswil, Berlin, Varsovie, Mannheim, Prague, Rorschach, Vienne, Bordeaux, Hambourg, Bologne, Nuremberg, Chaux-de-fonds,

*) Mouvement Dada, Zurich, Seehof, Schiffhalde 28.

Colmar, Jassy, Bari, Copenhague, Bucarest, Genève, Boston, Frankfurt, Buda-Pest, Madrid, Zurich, Lyon, Bâle, Christiania, Bern, Napoli, Köln, Sevilla, Munich, Rome, Horchen, Paris, Effelton, Bern, London, Innsbruck, Amsterdam, Santa-Cruz, Leipzig, Lausanne, Chemnitz, Rotterdam, Bruxelles, Dresden, Santiago, Stockholm, Hannover, Florenza, Karlsruhe, Venezia, Washington etc. etc.

Marcel Janco, *Cabaret Voltaire*, 1916. Prepostavlja se da je originalna slika, ulje na platnu, izgubljena; na osnovu sačuvanih fotografija urađene su litografije u boji i druge reprodukcije, koje su i dalje u opticaju.

Foto: AG, drveni konjić sa ciriškog buvljaka, 12. X 2013.
Korice: montaža jedne stare razglednice Ciriha, nabavljene
u istom safariju, i fotografije Tristana Care iz 1917.